

TA'LIMNI TASHKIL ETISH SHAKLLARI VA ULARNING DIDAKTIKADA RIVOJLANISHI

Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrası o'qituvchisi

To'rayev Faxriddin Tursunovich

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

Jalilova Kumush Bekzod qizi

Annotatsiya Maqolada ta'limni tashkil etish shakllarining mazmun-mohiyati, ularning didaktik tizimdagi roli, tarixiy rivojlanish bosqichlari va pedagogik samaradorlikka ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, an'anaviy va zamonaviy ta'lim shakllari, individual, guruhli va masofaviy ta'limning o'ziga xos xususiyatlari aniq misollar bilan yoritiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim shakllari, didaktika, dars, individual ta'lim, guruhli ta'lim, masofaviy ta'lim, interaktiv ta'lim, innovatsion metodlar, blended learning

Abstract: The article analyzes the essence of forms of organizing education, their role in the didactic system, historical development stages, and impact on pedagogical effectiveness. It also explains the features of traditional and modern educational forms, including individual, group, and distance learning, with specific examples.

Keywords: forms of education, didactics, lesson, individual learning, group learning, distance learning, interactive learning, innovative methods, blended learning

Аннотация: В статье анализируются сущность форм организации обучения, их роль в дидактической системе, этапы исторического развития и влияние на педагогическую эффективность. Также рассматриваются особенности традиционных и современных форм обучения, включая индивидуальное, групповое и дистанционное обучение, с конкретными примерами.

Ключевые слова: формы обучения, дидактика, урок, индивидуальное обучение, групповое обучение, дистанционное обучение, интерактивное обучение, инновационные методы, смешанное обучение.

Ta'lim jarayonini tashkil etish pedagogik tizimning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ta'lim shakllari o'quv jarayonining tashkiliy, metodik va funksional tomonlarini belgilaydi. Ular orqali o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish jarayoni samarali amalga oshiriladi.

Zamonaviy pedagogika fanida ta'lim shakllari nafaqat o'quv jarayonini tashkil etish vositasi, balki didaktikaning fundamental kategoriyasi sifatida qaraladi. Bu shakllar tarixiy ravishda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va texnologik taraqqiyot bilan bog'liq holda transformatsiyalanib borgan.

1. Ta'lim shakllarining tushunchasi

Ta'lim shakli — bu o'qitish jarayonini tashkillashtirish usuli bo'lib, o'quvchilarning faoliyatini, bilim egallash yo'nalishlarini va o'quvchilar bilan o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro ta'sir mexanizmini belgilaydi.

Asosiy mezonlar:

O'quvchilar soni: individual, guruhli, sinf bo'yicha;

Tashkiliy shakl: an'anaviy, innovatsion;

Texnologik daraja: oddiy, interaktiv, raqamli;

Maqsadga yo'naltirish: nazariy bilim, amaliy ko'nikmalar, kompetensiya shakllantirish.

2. Ta'lim shakllarining tarixiy rivojlanishi

2.1 Qadimgi davr

Ustoz-shogird modeli, individual ta'lim;

Bilim berish shaxsiy tajriba va ko'rsatmalar asosida;

Ta'lim samaradorligi ustozning malakasi va shogirdning faolligiga bog'liq.

2.2 O'rta asrlar

Kichik guruhli o'qitish, diniy maktablar;

Ta'limning ijtimoiy xarakteri kuchaydi;

Faoliyat ko'proq memoriyalarda va qoidalar asosida bo'lgan.

2.3 XVII–XVIII asr

Komenskiy tomonidan sinf-dars tizimining ilmiy asoslanishi;

O‘quv jarayoni rejalashtirilgan va tizimli shakl oldi.

2.4 XIX–XX asr

Sanoat jamiyati talablariga mos ravishda standartlashtirilgan ta’lim;

Ommaviy sinf-dars tizimi;

Guruhli va differensial yondashuvlar rivojlandi.

2.5 XXI asr

Raqamli va masofaviy ta’limning kengayishi;

Interaktiv va blended learning shakllari;

Kompetensiyaviy yondashuv asosida o‘quvchilarni shaxsiylashtirilgan ta’lim.

3. An’anaviy ta’lim shakllari

3.1 Dars (sinf-dars shakli)

O‘quvchilar bir vaqtning o‘zida bir xil mavzuni o‘rganadi;

O‘qituvchi markaziy rol o‘ynaydi;

Afzalliklari: tizimli, nazorat qulay, metodik standartlar mavjud.

Kamchiliklari: individual yondashuv cheklangan, o‘quvchilar faolligi past bo‘lishi mumkin.

3.2 Individual ta’lim

O‘quvchining kuchli va sust tomonlariga moslash;

Mustaqil ishlash va shaxsiy reja asosida bilim berish;

Afzalligi: yuqori natijadorlik va mustaqil fikrlashni rivojlantirish.

3.3 Guruhli ta’lim

Kichik guruhlarda muhokama, amaliy mashqlar;

Hamkorlik, kommunikatsiya va jamoaviy ko‘nikmalar rivojlantiriladi;

Afzalligi: o‘quvchilarning faol ishtiroki, muloqot qobiliyati.

4. Zamonaviy ta’lim shakllari

4.1 Masofaviy ta’lim

Internet va LMS platformalari orqali;

Sinxron va asinxron ta'lim;

Joy va vaqtga bog'liq emas;

Talabalar uchun moslashuvchanlik va shaxsiy o'quv rejasi yaratadi.

4.2 Interaktiv ta'lim

Savol-javob, rol o'ynash, pedagogik o'yinlar;

O'quvchi faol ishtirok etadi;

Bilim o'zlashtirish yuqori samaradorlik bilan amalga oshiriladi.

4.3 Blended learning (aralash ta'lim)

An'anaviy dars va onlayn platformalarni birlashtirish;

Individual va adaptiv ta'lim imkoniyatlari;

Kompetensiyaviy va amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

4.4 Innovatsion metodlar

Flipped classroom (teskari sinf), projektli o'qitish;

Sun'iy intellekt va virtual laboratoriyalar;

Talaba mustaqil fikrlash va kreativ qobiliyatlarni rivojlantiradi.

5. Ta'lim shakllarining didaktik ahamiyati

Bilim egallashni tartibga soladi;

O'quvchi faoliyati va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi;

Pedagogik nazorat va baholashni osonlashtiradi;

Turli yosh va qobiliytdagi o'quvchilarga moslashuvchanlikni ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda

Ta'lim shakllari didaktik jarayonning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, ular o'quvchilarning bilim olish jarayonini tartibga soladi. Tarixiy rivojlanish va zamonaviy texnologiyalar asosida shakllangan innovatsion shakllar ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, an'anaviy va zamonaviy ta'lim shakllarini uyg'unlashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish pedagogik jarayonni yanada samarali qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Komenskiy Ya.A. "Didaktika Magna"

Hasanboyev J. "Pedagogika"

Abdullayeva Q. “Pedagogika nazariyasi”

Dewey J. “Democracy and Education”

UNESCO Reports on Digital Education

O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni

